

TÉMA TÝDNE

I PRAHA MÁ SVOU CHALOUPKU, MÍSTO, KDE SE PROBOUZEJÍ OZVĚNY SKAL

V Prokopském údolí, nedaleko vlakové zastávky Praha-Holyně, stojí ve stráni bílý, zhruba sto let starý domek, zvaný Chaloupka. Dříve sloužil pastevcům, potom běžáčkům z okolních lomů jako sklad výbušnin. Později začal chátrat. Než však stačil docela zaniknout, zachránili ho lidé z místní buňky Českého svazu ochránců přírody. V současné době dům žije a funguje jako ekologicko-kulturní centrum.

Je místem, kde se lidé, divadlo, písně a výstavy setkávají s krajinou. „Je to prostor, kde je možné se odsítnout od městského ruchu a přijít k sobě, potkat se s lidmi v sousedském duchu, zakusit události, které potřebují klid a soustředění,“ říká Jana Dobešová, která Chaloupku navštěvuje už rok.

Okolí Chaloupky poznáte podle toho, že v něm znějí zpěvy a starodávné písně, které ožívají krajinu. Písně zpívají tak, aby krajinu rozeznaly, odhalily a probudily místa ozvěn. Lidské hlasy prozkoumávají prostor, objevují stezky zvuku, napojují se na znějící hudbu krajiny.

Za současným zpěvním programem centra Chaloupka stojí volné sdružení Teď, nádech a leť – divadlo a ruční nakladatelství, které zosobňují David Zelinka a Karolína Plachá. „Myslím, že dělají Chaloupku místem, jaké mnoho pražských potřebuje. Klid v přírodě, prostor pro poznávání, nejen písni jiných kultur, svého hlasu, blízké setkání se zajímavými lidmi,“ říká Jana.

I díky ní se pražské údolí čas od času rozeznává písněmi českými, polskými, ukrajinskými, vánočními, velkonočními, letními, svatebními nebo obřadními. Zpívají a naslouchají hosté i náhodní pocestní. Zpěváky doprovází potok, ptáci, stromy, krajina, nasvětlení tvoří západ slunce. Scénou představení je krajinné zákoutí nebo lampou vyfotit kus temnoty večera, noci. Podle věrohodných svědků některé písně „znějí“ krajinou ještě nejméně týden po odzpívání. Zapsaly se do ní, proluly se – v současné rušné době aspekt naší kultury téměř zapomenutý. Chtělo by se říct, že na hory vzdálený.

Zdání může klamat. Centrum Prahy je od Chaloupky vzdáleno vzdušnou čarou necelých deset kilometrů. Když vyjdete z domu nahoru nad srázy údolí, obzory uzavrou zubaté hradby Barrandova, Butovic, Hůrky a řada billboardů při Pražském okruhu. Před domem je travnatý plácek k posezení, výhled na údolí s potokem i na skalní zub – pozůstatek bývalého lomu, ze kterého se při hlasových dílnách nejlépe probouzejí ozvěny.

Na události konající se v Chaloupce se obvykle dostanete z vlakové zastávky. Cesta s průvodcem vede lávkou přes potok, lesem přes malý kopec, kolem skalního zubu a podél potoka, nakonec pěšinou vzhůru. Hosté jsou uvítáni čajem, pohostěním, a po čase k rozhledu – setkání s krajinou a ostabními – začíná „program“. Cesta za „kulturou“ je nejprve pouť, potom setkáním – říká strůjci sešlosti.

„Pravidelněji jsem začala Chaloupku navštěvovat o předloňském adventu, kdy jsme se tu ve skupince scházeli, zpívali adventní písně české, polské, ukrajinské, gruzinské,“ vzpomíná Jana Dobešová. „Nacvičili jsme komorní představení, které se tam odehrálo. Bylo nesmírně příjemné se navečer vymanit z městského koloběhu, projet se vláčkem, dojít kousek ztichlou krajinou do vyhřáté chaloupky a moci tam klidně, soustředěně pobýt, setkat se.“

Letos v květnu se v Prokopském údolí odehrál koncert – pouť Missa Pagana, kde zazněly zhudebněné básně z poematu polského básníka Edwarda Stachury o svatém tulákově velebicím putování a vzdávajícím chválu všemu Příkladu na cestě.

Představení probíhá mezi počátkem soumraku a plnou nocí. „Publikum“ putuje se „zpěváky“, za nimi, písně se vlévají do zvuků strnávání a ozvěn. Útvar „zpěváků a publika“ pluje krajinou, každý si hledá své místo k naslouchání, k bytí.

Jak se stmívá, cesta kamenitým terénem je náročnější, je třeba být pozornější, pomoci, kde je třeba – a z útvaru se stává společenství. Pouť má začátek a konec, koncert ne – jednotlivé písně jen vplouvají do nikdy nekončícího koncertu, který tu již je, který hraje krajina.

Na Chaloupce se tradičně odehrává i festival SE USEDOLO, NASLUUCHALO, HLEDĚLO, SETKALO SE. Na programu jsou divadelní představení, výstavy, filmy, spletené tak, aby se prolínaly tradice a současnost, poezie a realita světa. Písně znějí mezi vším, vedou hosty k píkriku, besedám, rozmluvám, jsou podstatou představení „domácho souboru“ Teď, nádech a leť.

Sdružení pořádá hlasové a zpěvové dílny v domě i v pleněru. „Hlas je součástí světa – dá se vnímat, jak se mísí se zvuky krajiny, souzní s nimi, jak se nese prostorem. Hlasem můžeme následovat přirozenou hudbu krajiny, hlasem můžeme malovat prostory, které nás obklopují,“ dodávají organizátoři.

„V Praze znám různá milá místa, ale Chaloupka je jejich specifickou kombinací. Zároveň dostupná i odříznutá od města, prostá a útulná. Je možné potkat se tu s lidmi z různých částí Prahy, z různých koutů a přitom mít pocit, že jsme všichni sousedé,“ říká Jana. „Chaloupka je přírodou obklopena, závisí na ní – když jde člověk v zimě na záchod, přikládá do kamen nebo večer v létě sedí u ohýnku, cítí rozdíl.“

Dům je nepatrný, výstavy, zpěvy, dění se občas přelévají do kuchyně, před dům, do okolních strání, z diváků návštěvníků se stávají hosté, z nich po čase pomocníci, kteří se podílejí na péči o dům, okolí, průběh akce i uspokojení potřeb těch, kdo něco potřebují. Nastává sdílení života, krajiny, zážitků, setkání.

Historie samotného domu je poměrně bohatá. V osmdesátých letech ho v údolí „objevili“ lidé z 9. ZD Českého svazu ochránců přírody, v té době byl ruinou, bez střešiny, bez podlah, zbyly jen holé zdi. Ochránci dům opravili a okolí zútluli. Následně ho užívali pro zkoumání a ochranu Údolí, zejména v projektu zkoumání vlivu pasvy ovcí na rostlinstvo. V 90. letech ho užívalo také Sdružení pro ekologickou výchovu Tereza, které s Děvkou spolupracovalo, pro výukové programy pro děti.

Dříve patřil dům pastevcům, kteří měli stáda na okolních stráních. Kolem let sedmdesátých patřil těžačkům a sloužil jako sklad trhavín. Nyní se v něm najdete nové divadlo a písně, propojující člověka s krajinou.

David Zelinka s Karolínou Plachou, kteří ve Sdružení Tereza učili, postupně získali možnost a realit-zovat v Chaloupce své nápady na události kulturně-ekologickou tematikou a se svým volným sdružením-souborem v domku působí dodnes.

„Nejprve to byly akce malé, poslední dobou i větší. Rozvíjíme zkušenosti z Polska, kde je běžné, že divadlo a kulturní centra sídlí v „pustinách“, i dost odlehlejších než je ta naše pražská,“ ozývá se z Chaloupky. „Zkoumáme, jak vyjít z hranic „rodinnosti“, a nepřekročit meze únosnosti.“ O dalším osudu místa nyní jedná Svaz ochránců přírody a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Budoucnost místa je nejistá, i když se celá věc vyvíjí slibně. Na každý pád, kdy jindy než „Teď“, na sklonku roku, je na čase se zastavit, třeba na Chaloupce.